

Web izvori:

URL= www.womenintheancientworld.com (11. 11. 2015).

URL= www.wondersmith.com/heroes/hetairae.htm (20. 11. 2015).

URL= <http://www.feministe.us/blog/archives/2012/02/20/the-many-types-of-prostitutes-in-ancient-rome/> (23. 11. 2015).

URL= <http://ancienthistory.about.com> (23. 11. 2015).

URL=<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text> (20.11. 2015).

URL= www.the-latinlibrary.com/seneca.contr1.html (23. 11. 2015)

Darko Novaković

O otoku Lastovu

Fragment *Periegeze* Đure Ferića

U domaćim enciklopedijskim i leksikonskim natuknicama Dubrovčanin Đuro Ferić (*Georgius Ferrich; Gvozdenica*) složno se karakterizira kao autor „na razmeđu epoha“. Na tu formulaciju nukaju već nadnevcu rođenja i smrti (5.VI.1739. – 13.III.1820), ali za takvu preliminarnu procjenu višestruke, i uvjerljive potvrde daje njegova književna ostavština.

Svjedok prijelomnih povijesnih, društvenih i unutarcrkvenih zbivanja, Ferić se u književnosti javlja kao *latecomer*, i to prema svima, ne samo njemu suvremenim standardima. Prvo tiskano djelo objavljuje nakon pedesetoga rođendana: riječ je o latinskoj parafrazi *Psalama* (*Paraphrasis psalmodum poetica*, Dubrovnik, 1791.), očekivanoj posljedici njegova položaja predavača u dubrovačkoj gimnaziji nakon ukinuća isusovačkoga reda. Već u *Basnama izvedenim iz ilirskih poslovice* (*Fabulae ab illyricis adagiis desumptae*, Dubrovnik, 1794.) pokazuje zanimanje koje nadilazi neposredni biblijski ili antički poticaj: basnopisac se u svojem poslu nadahnjuje „ilirskom“ (slavenskom/hrvatskom) usmenom predajom. Taj izrazito predromantičarski zaokret dobro ilustriraju poslanice koje je uputio uglednim suvremenicima (*Ad clarissimum virum Joannem Muller epistola*, Dubrovnik, 1798.; *Ad clarissimum virum Michaellem Denisum Vindelicum epistola*, Mletci, 1798.; *Ad clarissimum virum Julium Bajamontium Spalatensem epistola*, Dubrovnik, 1799.).

Čini se da je u opusu autora koji je stvarao u prijelomnim vremenima najvažnija prijelomnica bila publikacija epilija *Opis dubrovačke obale* (*Periegesis orae Rhacusanae*, Dubrovnik, 1803). Iako je nakon toga epilija u gotovo 3400 stihova Ferić tiskao, ili u rukopisima ostavio, niz važnih tekstova, na hrvatskom ili na latinskom, upravo ga je ova publikacija obilježila u lokalnoj zajednici. Heksametri objavljeni jedva pet godina prije ukinuća Republike pobudili su žestoke reakcije sugrađana, o kojima nedavno detaljnije znamo iz priloga **Wendy Bracewel**, „**Gjuro Ferrich's Periegesis orae Rhacusanae (1803) as a Travel Polemic**“, *Dubrovnik Annals*, no.19, rujan 2015.

O pristranosti i povišenoj žestini koju je Ferić, kad je riječ o Lastovu, iskazivao u svojoj *Periegezi*, pisao je prije više od četiriju desetljeća Josip Lučić („**Iz srednjovjekovne prošlosti otoka Lastova**“, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, vol.6, no.1, rujan 1974.

Latinski tekst preuzet je s portala CroALa (<http://www.ffzg.unizg.hr/klafil/croala/cgi-bin/getobject.pl?c.417:3:0.croala>), gl. ur. Neven Jovanović, uz nekoliko ispravaka očiglednih prijepisnih omašaka.

Ladesta

Omnibus e terris, Blasī quas numen amicum
 Aspicit, haud alia a nostra plus urbe recessit¹
 Hac, quae Ladestes est insula nomen adepta.
 In vasto jacet illa salo, longeque Naronae
 Faucibus undisonae parti respondet ab una,
 Italiam ex alia, Garganique ardua montis
 Prospectat juga, quò paucis dans carbasa vento
 Hinc valeas horis te reddere. Penè rotundam
 Formam habet, in gyrum ter dena huic millia passûm
 Assignant: si longo adeo natura diremit
 A terris spatium, genti quoque foenore magno
 Fertilis ad vitam quantum satis esset alendam
 Impertivit agri, ut propriis contenta maneret
 Sedibus, et facili posset subsistere victu.
 Addita temperies coeli optima, sanaque jussit
 Corpora ibi nasci, durisque laboribus apta.

Horum ego sed varios mores aperire priusquam
 Aggrediar, primo generatim in carmine quaedam
 De populis dicam, quorum vasto aequora terras
 Undique complexu cohibent. Nascuntur agresti²
 Cultu illic plerumque homines, obtusaque ad artes
 Ingenia: ex illo vastis haud una locorum
 Quae gaudet spatiis, populisque illustribus aucta
 Insula detrahitur numero, discrimine nullo
 Exiguae quaecumque mihi: commercia namque
 Cum reliquis vix ulla solent conjungere terris,
 Unde referre domum doctrinae splendida possent
 Lumina, paulatimque animos mollire colendo:
 Tales Aegei maris olim, Graecia donec
 Floruit, inque omni latuit sapientia saxo.
 Et quia quaerendae plus libertatis amore
 Prae reliquis ardent populis (natura videtur
 Hoc illis dictare situs) externa feruntur

¹ Centum milliariis circiter Rhacusia abest.

² Quae hic de insulanis, eorumque indole dicuntur consonant iis, quae Cl. Vir Montesquius in suo praecelso opere *L'Esprit des loix* sapientissime, ac vere adnotavit.

O otoku Lastovu

Od svih područja koje obasjava svetošću blagom
 Vlaho, nije nijedno od Grada nam tako daleko¹
 Kao otok koji po imenu „Lastovo“ znamo.
 Leži na pučini sinjoj i jednom je okrenut stranom
 K ušću Neretve šumne, doduše, vrlo dalekom;
 S druge na italsku zemlju, na strme obronke gleda
 Garganskog brda, do kojeg uz povoljan vjetar tek malo
 Sati ti treba da stigneš. Po obliku skoro je sasvim
 Oba; vele da opseg, kad mjeriš ga, trideset milja
 Iznosi. Priroda jest udaljila njega od kopna,
 Ali i dala plodnost kolika je potrebna da bi
 Ondje se živjeti moglo, na ognjištu ostati svome,
 Da bi do hrane se moglo bez prejakih dospjeti muka.
 K tomu i podneblje tu je bez premca, pa stoga se ondje
 Zdrava čeljad rađa, na napore navikla teške.

/ CIX

Ipak, prije no kušam o njihovoj naravi nešto
 Kazati, prvo ću štogod općenito reći o puku
 Čiji posjed i dom odasvud okružuje more,
 Golema pučina sinja. Na takvim se mjestima mahom²
 Divlji rađaju ljudi, za svako tupi umijeće.
 To bez iznimke vrijedi za sve: za golemi otok
 Koji prostranstvom se diči i brojnošću svojega življa,
 Ali jednako tako, jamčim, za sićušni svaki
 Otočić. Naime, od njih teško ćeš naći ijedan
 Koji s drugim održava vezu, iz čega bi mogli
 Prenijeti svjetlost znanja i sebi, u vlastitu kuću,
 Malo-pomalo tako omekšati tvrde si glave.
 Takvi su nekoć bili u Egejskom moru, za vrijeme
 Procvata Grčke, dok mudrost na svakom se skrivala školju.
 Budući da za slobodom strastvenijom ljubavlju plamte
 Nego ostali svijet (osobinu tu im je dalo,
 Kako se čini, mjesto gdje žive), podnose teže
 Tuđinsku vlast, izazivaju često pobune strašne,

¹ Udaljen je od Dubrovnika oko sto milja.

² Što se ovdje pripovijeda o otočanima i njihovoj naravi, uglavnom se podudara s premudrim i točnim primjedbama gospodina Montesquieua u njegovu znamenitom djelu *L'Esprit des loix*.

Aegrius imperia, ingentesque excire tumultus
 Saepe solent, adhibent astus, fraudesque dolosas.
 Praeterea quod multa anni pars vivitur esu
 Squammigeri gregis, in venerem solet acrior esse
 Impetus: his ferme vitiis quaecumque laborat
 Insula, de nostra mihi jam dicatur oportet.

Ladestino homini facies sic propria quaedam
 Contigit, ut variae mille inter corpora gentis
 Protinus agnoscas: stupidum sic illa, et agreste
 Quiddam affert, primo ad risus ut provocet omnes
 Aspectu, vinique eadem fucata colore est.
 Nec mirum, quippe infanti matercula quaevis
 Vix nato digitis primoribus ingerit ori
 Bacchaei guttas niveo cum lacte liquoris.
 Rufo etiam, cui rara fides, plerumque capillo
 Esse solent, glaucisque oculis, ac fronte petulca.
 Vox hominem sonat, haud expers stridoris acuti
 Illa tamen, multumque serendis litibus apta.
 Hinc si illos inter se audis et amica loquentes,
 Rixari, et linguas in jurgia solvere credas.

Hos bene de nostra meritos nemo urbe negarit
 Qui sciat, excubias autumnus tempore toto
 His peragi, et longo armatos incedere pilo
 Lictorum in morem, atque obstacula ponere furtis.
 Per fora, per plateas urbis, vicosque feruntur,
 Et taciti observant, furem si forte malumve
 Quem videant, juvenemve lupanar adire parantem.
 Hoc genus adducunt secum ad praetoria vinctos,
 Et caeci tradunt claudendos carceris antro.

Hic operae est pretium narrare, quod obtigit olim
 Cum quodam, manibus quem nil sibi tale timentem
 Prensavere uncis, caecae dum noctis in umbra
 Ambulat imprudens sine lumine: multa precari,
 Ut se dimittant, captivus, habere parentem
 Nempe domi senio confectam, quae inscia facti
 Ad coenam expectet frustra, patiantur ut aegrae
 Dicere se captum tantum queat, hoc fore magni
 Muneris instar, et hoc dicto se jurat eodem

Skloni su svakom lukavstvu, na svakakve spremni su varke.
 Osim toga, s obzirom na to da pretežno jedu
 Cijele godine ribu, pokazuju pojačan spolni
 Nagon. To su otprilike mane što ima ih svaki
 Otok; sada je red da o našem prozborim nešto.

/CX

Čovjek s Lastova ima toliko posebno lice
 Da ga možeš s lakoćom i među tisuću drugih
 Odmah prepoznati: tako je glupo i u sebi nosi
 Nešto seljačko što te pri prvom pogledu tjera
 Da se nasmiješ; još je od vina potamnijelo cijelo.
 Nikakvo čudo, jer djeci još nejakoj, dočim se rode,
 Svaka mamica daje da s vrhova prstiju ližu
 Kaplje Bakhova soka, uz obrok bijeloga mlijeka.
 Uglavnom riđe su kose, što znak je prijetvorne čudi,
 Očiju sivkastoplavih, dok s čela im rogovi strše.
 Glas im se doimlje ljudskim, al u njemu kriještavi pisak
 Odzvanja, više no zgodan da oštra se zametne kavga.
 Ako ih, dok prijateljski ćaskaju, slučajno čuješ,
 Reći ćeš: to je svađa, izmjenjuju uvrede teške!

Nitko poreći neće da Grad im duguje mnogo,
 Ako se zna da oni kroz jesensko razdoblje cijelo
 Stražare, s kopljima dugim ophodnju obavljaju poput
 Negdanjih liktora, budno sprečavaju pokušaj krađe.
 Idu kroz trgove gradske, kroz ulice pokrajne, glavne,
 Šutke motre hoće li gdje uočiti tata,
 Zlotvora kakva il momka u posjet što bludnici žuri.
 Takvima stavljaju uze, u glavno redarstvo ih vode,
 Trpaju ondje u zatvor, u mračnu tamničku rupu.

/CXI

Ovo je prikladno mjesto da ispričam davnašnju zgodu
 Kad su u svoje pandže bezazlenog šćepali momka
 Koji se neoprezno, bez svjetiljke, šetao dok je
 Noćna vladala tama. Uhićen, odmah je stao
 Moliti da ga puste, jer kući ga starica majka
 Čeka na večeru, ništa sirotica ne sluti što se
 Zbilo; samo nek daju da jednoj i bolesnoj majci
 Javi o uhićenju; učinit će veliko djelo,
 Bit će to usluga silna. Obeća da će se odmah

Ocyus et ventis rediturum, et fulminis alis.
 Indulsere viri precibus, cui janua primùm
 Clausa domus, lotii dein foeda aspergine limen
 Dum servant, reducemque expectant, pollut: imber
 Hoc illis subitus poterat tum forte videri.
 Sed postquam olfactu clarè res cognita vestis,
 Rem foedam involvi noctis cupiere tenebris;
 At nisi derisor narrasset, mortuus esset.

Mittere sed tempus levia haec, veteremque referre
 Juverit historiam, quam nulla obliteret aetas.
 Hac Rhacusani juga detrectare Senatus³
 Mitia gens animis olim imprudentibus ausa
 Discidii causas primùm molitur inanes,
 Mox turbas movet, et Venetùm se subdere sceptris
 Quaerit; at armato compressa licentia tandem est
 Milite, et insano qui primi arsere tumultu
 Eliso meritas solverunt gutture poenas.
 Arx quoque, cui sontes fidebant, diruta, et omnis
 Perfidiae fomes summotus, causaque culpae.
 Tum reliqui posuere animos, victique timore
 Ocyus a laeso veniam oravere Senatu:
 Pol! meriti, ut Patres graviori pondere deinceps
 Clitellas dorso adjicerent, premerentque rebelles.
 Praeter at excubias modo dictas, navigiumque
 Grandius oppletum lignis, quod deinde quotannis
 Mittere dono urbi deberent, utque togatos
 Transveherent picto, sua quemque ad rura, phaselo,
 Haud alio pressere jugo. Stupeo haec tamen illis
 Committi officia, ipsa trahit nam occasio crimen.
 Sed mala paupertas animos infringit, et horrent
 Majorum id facinus meminisse, subire parati
 Servitii quodcumque velint imponere Patres.
 Mitius hi, neque enim revocant his pristina jura,
 Sed quibus a primo gaudebant tempore firmant:⁴
 Hac amor in proceres redit arte in pectora plebis.

³ Hoc fuit paulo post initium Saeculi XIV.

⁴ Vide Jacob. Luccarum pag. 50. Hi a servitute rustica dominis praestanda immunes omnino sunt. Habent Magistratus tam in civilibus, quam in criminalibus è selectoribus familiis insulae lectos, qui in iudiciis sententiisque ferendis unà Praetori assident. Eodem et Melitaei privilegio utuntur.

Vratiti, čim joj kaže, od munja i vihora brži.
 Oni usliše molbe. No čim je zatvorio vrata,
 Na njih se, dolje na pragu, dok čekaju povratak hitar,
 Smrdljive mokraće mlaz odozgora sruči. Na kišu
 Valjda su sumnjali prvo, na prolom oblaka nagli,
 No, kad je odjeće vonj potvrdio što je posrijedi,
 Odluče sramnu zgodu obaviti noćnom mrklinom.
 Rugalica razglasi priču – i spasi si glavu.

Pustimo sada trice, jer vrijeme je iznijeti drevnu
 Povijest, na koju će spomen u svako živjeti doba.
 Ovaj se nekoć puk usudio podići protiv³
 Blage uprave Vijeća, nerazborit slijediti poriv.
 Isprva izlike smišlja zbog kojih zahtijeva raskid,
 Potom podiže bunu i mletačkoj kuša se vlasti
 Predati. Tu je obijest tek vojnička svladala sila;
 Oni koji su prvi potpalili bezumni metež,
 Svoje su prijestupe grozne po zasluži platili omčom;
 Sravnjena s tlom je tvrđa, za zločince oslonac glavni,
 Ugušen izdaje žar i otklonjen poticaj grijeha.
 To obeshrabri druge, pa ubrzo svladani strahom
 Zamole Vijeće za oprost, zbog uvrede nadasve teške.
 Bogme, s punim su pravom na grbaču oci im mogli
 Teži staviti teret, da tako za ustanak plate.
 Ali, uz redarsku službu, o kojoj smo pričali netom,
 Tovar drva, što otad na većem brodu ga šalju
 Svake godine Gradu, i obveze da će plemiće,
 Svakog na njegov posjed, na šarenoj prevesti barci,
 Ništa ne navale na njih. A ja sam zapanjen da su
 Tu im prepustili dužnost, jer prigoda vabi na zločin.
 No, siromaštvo ljuto na duše djeluje, pa se
 Groze nad zločinom pređa i spremno bi primili svaki
 Teret što bi ga na njih odlučili staviti Oci.
 Oni, međutim, postupe blago, ne diraju stara
 Njihova prava već ih – baš suprotno – dodatno snaže:⁴
 Tako je ponovo puk zavolio svoju vlastelu.

/CXII

/CXIII

³ To se zbilo ubrzo poslije početka XIV. stoljeća.

⁴ V. Jakova Lukarevića, str. 50. Potpuno su izuzeti od obveze da za svoje gospodare obavljaju seosku tlaku. Imaju magistratske i za građanske i za kaznene predmete, koji se uzimaju iz odabranijih otočkih obitelji, a kod donošenja presuda i odluka sjede zajedno s Knezom. Istu povlasticu uživaju i Mlječani.

Quin etiam huc pueros famulatum saepe parentes
Mittere amant, ut litterulas, ac scribere discant:
Hoc tamen est mirum, recitoque ut verba Sibyllae,
Nemo nec ingenio mediocri hic nascitur: horum
Qui sapiens illis octavus creditur esse
Semper in ore sonat Quidam, qui nescio quale
Illyrico evulgavit opus sermone, moramque
Quod traheret Romae, Romano murice tectum
Pejerat unusquisque horum, rostro illud, et ungui
Propugnans, licet ille foret vix cognitus Urbi.
At magnum fecit, quod maternis quoque verbis
Haec scripsit, monstrare aliis iter ausus apertum.

Verum hac nemo tenus sua post vestigia gressum
Intulit hac e classe virum, queis cura sacrorum
Incumbit, queisque haec scatet insula, tempore nullo
Ut desint. Saltem dignas addicere ad artes
Se vellent, corpusve aliquo exercere labore,
Qui non dedecet mystas, nec lumina vulgi
Offendat, sed cura aliquos haec unica tangit,
Rustica nobilium ut mercede negotia tractent.
Hinc turba agrestum in media nunc fervida musta
Hos pleno cumulare lacu, pinguesque trapetis
Nunc baccas terere aspicias, modo sepibus agros
Cingere, et in scrobibus scissas de corpore matrum
Aut vites serere, aut teneras immittere plantas:
Haec illis ratio vitae est, haec inter aguntur
Tempora, ut ex illis liceat tibi discere, quantum
Una luce boum par exaret, area olivas
Quot capere haec, aut illa queat, quo incidere vites
Sidere conveniat coeli, quo vertere glebam.
O vani studiorum, haud has Deus exigit artes
A vobis, alios jubet effodiatis ut agros,
Atque ut longè aliis mittatis semina sulcis,
Semina perpetuae germen parientia vitae.
Malo ego sic vos affari, quam fallere blande,
Invidiamque subire, animi quam abscondere sensa.

Hactenus ergo rudes, nunc et cognosce superbos.
Nulla licet jactare queant patrum inclyta facta,
Nec magnis generatim opibus natura beavit,

Inače, roditelji na službu često nam djecu
Ovamo šalju, da se opismene, nauče nešto.
Ipak, čudesna stvar je – al' kunem se, istina sušta –
Da baš nikoga ondje ni s prosječnom pameti nema.
Stalno bruje o jednom, za osmog ga drže mudraca,
Koji na ilirskom je objavio nekakvo djelo;
Tvrde bogohulno svi da za boravka on je u Rimu
Dobio rimski grimiz i rukama, nogama njega
Brane, premda se za nj u Gradu jedva i znalo.
Naravno, krupna je stvar što je domaći rabio jezik,
Tako već prokrčen put pokazao drugima svima.

Ipak, njegovim tragom baš nitko krenuo nije,
Nitko od mnoštva onih što svetim se stvarima bave,
Kojima otok vrvi, ne manjka ih nikada ondje.
Kad bi se barem malo vještina doličnim htjeli
Baviti, vlastito tijelo izložiti naporu nekom,
Prikladnom sluzi Božjem, da nije očima puka
Zazoran! Ali, tek jedna, isključiva njima je briga
Kako za težački rad da naplate kao gospoda.
Tako ih vidjeti možeš gdje usred seljačkog mnoštva
Pretaču mošt u prepunu bačvu, il' bobice sočne
Tiješte, ili se trude da ogradom omeđe polja,
Jamice kopaju, u njih presađuju mladice razne,
Lozu, ali i druge tek nedavno iznikle biljke.
To im je život, tim se zabavljaju trošeći vrijeme.
Oni ti mogu reći koliko zemlje, na primjer,
Preore volovski par u danu, koliko se može
Maslina saditi ovdje il' ondje, u koje se vrijeme
Loza obrezuje, kad je za oranje najbolja zgoda.
Jao, isprazni znalci, pa ne traži Gospod da tim se
Bavite: druga vam on namjenjuje polja i traži
Druge kudikamo brazde da plodite sjemenom pravim,
Sjemenom koje će klicom uroditi vječnog života.
Radije tako vam zborim nego da umilno lažem;
Bolje da mržnju navučem nego da krijem što mislim.

To ti je kako su divlji, a sad im i oholost vidi!
Premda se ne mogu nekim junaštvom podičiti pređa,
Niti je ikoji rod obdarila priroda blagom,

/CXIV

Longo illi inter se tamen ordine stemmata ducunt.
 Nobilis hic erit, ille ignobilis audiet, ambo
 Uno rure sati cum sint, et vilibus orti
 A patribus, pariterque rudi, crassaque Minerva.
 Interea hic cum patricio Praetore sedebit,
 Consiliumque dabit, removebitur ille, quod absit
 Nobilium a tabula nomen; decisa sed ut res
 Jam fuit, hic pariter tellurem bobus arabit,
 Aut uvam feriet pede, vel sarmenta putabit,
 Qui stultis poterat sapiens paulò ante videri.

Sed nunc ipse locus, nam me hactenus incola solus
 Plus justo tenuit, pauca admonet addere, mancum
 Ne sit opus, mutilumque legi morosa queratur
 Posteritas. Praecineta altis haec insula passim
 Rupibus est a parte maris, mox lenior intus
 In pulcros colles assurgit: mitibus imae
 Pomis luxuriant valles; vis provenit horum
 Maxima, Gnossiacis primùm quae misit ab oris
 Pulcra Cydon; nec avara Ceres hic esset, ut olim,
 Cum sua quisque suo mandabat semina campo:
 Nunc ea ab externis vehitur; penuria tantum
 Fontani est laticis, felix ter et amplius, hoc si
 Praeterea natura bono ditasset; at omni
 Quis felix a parte locus? Putealibus undis,
 Quas et privati, Communeque servat, egestas
 Arcetur, pecorique lacum fodere profundum.

Vis populi hic major, brevior licet ambitus illi,
 Quam Melitae, nec sparsim habitant, locus unicus omnes
 Colligit, a pelago asperior quò semita ducit.
 Abditus ille latet, mox sensim ut panditur, est quo
 Lumina jucundè recrees, duraeque laborem
 Compensare viae sit amoena in sede potestas.
 Agrorum alternant cultum piscatibus, omne
 Squammigeræ nam gentis alunt pecus aequora circum.
 Pars magna in victum cedit, longè altera major,
 Quam sale conspersam praesenti emit advena nummo,
 Appulus apprime ac Calaber, notissima queis haec
 Insula, quòque solent compendì appellere causa.

Ipak obiteljska stabla odjeljuju s velikom pomnjom.
 Jedan je za njih plemić, a drugi obični prostak,
 Premda iz istog su sela i jednako niska podrijetla,
 Jednako neuki oba i resi ih isto neznanje.
 Jedan će sjesti uz kneza-gospara i zajedno s njime
 Vijećati; ta će se čast uskratiti drugom jer nema
 Ime na plemićkoj listi. No kad se posao svrši,
 I on će volovski plug oranicom goniti svojom,
 Gaziti tabanom grožđe il kljaštriti usahlo granje,
 Premda pred koji se tren budalama činio mudrac.

/CXV

Ali i previše već me zadržao samo stanovnik;
 Ovo je pravi trenutak da nešto o otoku dodam,
 Prikaz da ne bude krnj, da zlovoljnog potomstva prijekor
 Izbjegnem. S pučinske strane visoke dižu se hridi,
 Potom postupno otok u lijepe, blage brežuljke
 Prelazi; između njih, u dolinama dozrijeva voće,
 Sočno i slasno, a od svih vrsta se brojem i plodom
 Ističe dunja, ta došljakinja s obala Krete,
 Rodom iz krasnog Kidona. Ni Cerera škrtica ne bi
 Bila ko nekoć, dok svatko tek svoje je sijao polje
 (Sada se uvozi!), samo – nedostaje izvorske vode!
 Kakva bi sreća bila, i blagodat, da je još u tom
 Priroda bila darežljiva! Ali, zar uopće ima
 Mjesta sretna u svakom pogledu? Iz gustijerna zato
 Javnih i privatnih crpe i s oskudicom se bore,
 Dok su za potrebe stoke iskopali duboku baru.

Premda je prostorno manje, na Lastovu više je ljudi
 Nego na Mljetu, ne stanuju posvud, već svi su u jednom
 Naselju; do njega se s mora po strmijoj dolazi stazi.
 Leži skriveno, no kad se polako pred očima počne
 Širiti, prelijep je prizor, i napor mučnoga puta,
 Sav proliveni znoj, nadoknađuje prekrasni smještaj.
 Bave se poljodjelstvom i naizmjenice ribarstvom,
 Jer se u okolnom moru svakojake zatječu ribe.
 Nešto ih troše za hranu, kudikamo najveći dio
 Sole i potom strancu za gotov prodaju novac,
 Kalabrezu, Puljezu, u prvom redu, jer oni
 Poznaju otok i na nj u prolasku pristaju često.

/CXVI

Hanc circum innumerae rupes, scopulique minores,
 Pascendis gregibus pars apti, parsque serendis
 Frugibus; hos inter spatium haud temnendus, ubi ingens⁵
 Sylva viret. Veneti cupiunt dum tollere nostris,
 Litibus in longum nos distinguere molestis.
 Hoc maris in tractu ramosa corallia caecis
 Rupibus increscunt, lucri fons maximus olim,
 Nunc ars illa jacet, nostrumque exercita nulli,
 Quò Drepani ex oris aliàs se ferre solebant
 Ex illis homines gnari divellere saxis.

Cui Grajo canitur Minyarum carmine cursus⁶
 Imertepitiae vocitata haec insula pulcro est
 Nomine, ἐλαιόφορος, nomen nunc aptius esset:
 Sponte sua veniens nam terram oleaster inumbrat
 Plurimus: innumeris hinc patrum industria colles
 Palladis arboribus textit, sequiturque nepotes
 Cura eadem; pars multa soli sed et illius expers
 Culturae tamen omnis adhuc: minus insula sic est
 Dives opum. Haec subita navim jactante procella
 Tuta aperit nautis haud unius ostia portus,⁷
 Queis vina atque oleum pretiosius incola vendit.

Quid magno in portu, Petri qui nomine dictus,
 Interdum fiat, nunc eloquar. Illi ubi magnum
 Conspicuumque virum, qui primò adventat ad illos,
 Magnificè oblectare velint, longè itur, et ille
 Seligitur sinus. In celerem introgressa phaselum
 Corpora prima virum juvenum fortissima remis
 Brachia propellunt, post hunc longo ordine multae
 Procedunt cymbae pariter, quò retia, et omnis
 Est illata prius piscatibus apta supellex,
 Adque esum pariter spectantia, visque Lyaei
 Plurima; doliolum neque verò deficit albi⁸
 Nectaris illius, cui primas, demne secundas
 Nescio. Multa hominum manus hic, pars mittere lina,
 Parsque dapes docti coquere, et servire palato.

⁵ Suscjaz vocatur, ambitu quatuor, vel quinque milliariorum.

⁶ Apollonius Rhodius, qui Argonauticum iter descripsit, lib. 4. ver. 565.

⁷ Horum nomina sunt Portus dictus Rosso, S. Pietro, Orto, Marcjara, Crivello, qui et Porto chiave dicitur.

⁸ Hoc est vinum illud, quod vulgo vin moscato vocant, quod hujus loci praestantissimum est.

Uokrug brojne se hridi i sićušni nalaze školji,
 Zgodni za uzgoj stoke, a dijelom za obradu zemlje.
 Jedan se ističe, prilično velik, na kojem se gusta⁵
 Šuma zeleni. Njega iz našeg su posjeda htjeli
 Mlečani zgrabiti sebi, u dugom i dosadnom sporu.
 To je more u kojem na pustim stijenama rastu
 Grane koralja, bez dvojbe nekada najveći prihod.
 To je umijeće sad mrtvo, i naši se ne bave njime,
 Dok su inače nekad iz trapanskog stizali kraja
 Ovamo ljudi, vješti da gule ih s hrapava stijenja.

Kada u spjevu Grk o minijskom pohodu pjeva,⁶
 Prekrasno naziva otok ἱμερτή Πιτύεια, premda
 Drugo mu ime sad, ἐλαιόφορος, pristaje bolje.
 Same su od sebe prvo odasvuda masline divlje
 Iznikle; potom uz golem su trud na svakom brežuljku
 Preci posadili pitoma stabla, za koja se sada
 Unuci brinu, no ipak, još uvijek je veliki dio
 Ostao slobodan, stog i bogatstvo je otoka manje.
 Kada za nagle oluje sigurnost brodovi traže,
 Više je luka koje mornarima pružaju zaklon,⁷
 Gdje im i vino i ulje domaćini prodaju skuplje.

/CXVII

Sad ću ispričati što se u velikoj, Petrovoj luci,
 Katkada zbiva. Kad nekog moćnog i uglednog muža
 Žele počastiti koji u prvi posjet im stiže,
 Sjajan priređuju doček; ne boje se duljega puta,
 Taj izabiru zaljev. U brzu brodicu potom
 Uđu probrani momci, sve sami vrsni veslači,
 Junački prionu. Njih u dugoj povorci slijede
 Brojne barke, na koje već prije su stavljene mreže,
 Sve što za ribanje treba, a uz to i pribor bez kojeg
 Nije moguće jesti; ne manjka ni bačvica onog⁸
 Nektara bijelog, za koji se dvoumim da li je prvi
 Ili drugi kakvoćom. Zadatak je jednima ulov,
 Drugi su tu da spremaju jela i želudac pune.

/CXVIII

⁵ Zove se Sušac, opsega četiri-pet milja.

⁶ Apolonije Rodanin, koji je je opisao pohod Argonauta (4,565).

⁷ Zovu se: Crvena luka [Skrivena luka], Sv. Petar [Ubli], Orto, Marcjara [Mrčara], Crivello, koji se zove i Glavna luka [Zaklopatica].

⁸ To je ono vino koje zovu muškati i na ovom je mjestu najbolje.

Tum verò a magnis, subeunt quae in retia, praedis
 Instaurant lauta in multas convivia luces,
 Ducentique pecus pars tum perit optima Protheo,
 Sic laetus, dapibusque satur dimittitur hospes.

Ingens sylva loco, quae semper caesa, virensque
 Semper inexhausto pubescit vivida foetu:
 Illa et suppeditat transtra ad navalia querna
 Robora, et ad lateres ramalia magna coquendos;
 Nec Ladestinis urbana obsonia lignis
 Pauca coqui struit ingenium sudantis ad ignem.
 In nemore hoc ingens fungorum copia: vesci
 Partem ipsi, partem sale sparsam includere ligneo
 Vase solent urbis missuri in munus amicis,
 Seu, quod nobilius, murenas corpore magno,
 In jus quas faciunt tantillo haud lenis aceti
 Immisso huc pariter concreescere, laureaue addunt,
 Dum stipant, folia, ut grati socientur odores.

Haec Melae⁹ Celadus dicta insula, quae Celadussae
 Plinio: utrique aptè, solam ille, hic, undique queis est
 Septa, alios scopulos, numero majore vocavit.
 Hos Lagostinos modo dicimus: his quoque portus
 Efficitur, tutòque rates ibi sistere magnae
 Possunt, nam ventis impervius. Ast ego finem
 Jam faciam, ne me fragili trabe tanta secantem
 Aequora, totque inter scopulos deprendat Orion.

⁹ Vide utrumque suis locis.

Kad se izvuku mreže, od ponajboljih se riba
 Spravljaju velike gozbe što danima trajati znaju;
 Proteju, morskome bogu, u stadu nastaje pomor.
 Tako kući gosta otpuštaju sretna i sita.

Otok je bogat šumom; uz stalnu sječu se ipak
 Stalno zeleni i mlado bez prestanka drveće niče.
 Odatle stiže hrast, za gradnju brodova dobar,
 Ali i ogrjevno drvo na kojem peku se cigle.
 Baš na lastovskoj kladi priređuje umješni kuhar
 Mnoge slastice gradske, uz njezin plamen se znoji.
 Šuma je prepuna gljiva; za vlastitu prehranu dio
 Troše, a dio sole, u drvenu posudu potom
 Stavljaju, šalju u Grad, prijateljski nekom na poklon.
 Finijim drži se dar kad se velika murina kuha,
 Kojoj u juhu se doda tek kapljica oštrog octa
 Da bi ostala cijela, a potom, kada se sprema,
 Stavi u posudu lovorov list, da dobro miriši.

Lastovo onaj je otok što Mela *Celadus* zove,
 Plinije *Celadussae*,⁹ obojica ispravno, s tim da
 Prvi rabi jedninu, a drugi računa i školje
 Okolne – Lastovnjake, o kojima bilo je riječi.
 Oni također su luka u kojoj se velike lađe
 Sigurne sidre od vjetra. No vrijeme je privesti kraju
 Priču, da ne bi, dok plovim po pučini brodicom krhkom,
 Negdje me između školja bez najave snašla oluja.

/ CXIX

⁹ Pogledaj odgovarajuća mjesta kod jednoga i drugoga.